

Početna stranica » Kategorija » Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara III.

Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara III.

TIJANA VUKIĆ 30. LIPNJA 2021.

IZDVOJENO, MEDIJI

*Intervju s predsjednikom Hrvatskog novinarskog društva (HND-a) **Hrvojem Zovkom** na temu visokoškolskog obrazovanja novinara logičan je slijed nakon razgovora s ministricom kulture i medija jer je HND krovna stručna novinarska udruga kojoj je tradicionalno u fokusu obrazovanje novinara u različitim kontekstima. Razgovor se održao 13. lipnja 2021. godine putem jednog konferencijskog alata na virtualnoj relaciji Pula – Zagreb. Zovko je u novinarstvu od 1995. godine, kada je pisao za Glas Slavonije i Novi list, a potom je zaposlen na HTV-u gdje je radio kao dopisnik iz Beograda, dvaput iz Afganistana, novinar i urednik redakcije unutarnje politike te izvršni urednik programa HRT 4.*

*Predsjednik HND-a od lipnja 2018. bio je susretljiv, dobro raspoložen i zainteresiran za razgovor koji je, potvrđuje audiovizualna snimka, trajao nešto više od sat vremena. Iako je, dok vodi radni spor s HRT-om radi nezakonitog otkaza, trenutačno nezaposlen, novinarski je aktivan. Radi s **Dragom Hedlom** na dokumentarcu o **Josipu Rajhlu Kiru**, šefu osječke policije koji je 1991. godine ubijen od ruke hrvatskog policajca i za kojega kaže da je mirotvorac kojemu je na taj stravičan način država odala počasti. Očekivala sam da će predsjednik HND-a kao predstavnik novinarske struke dijeliti sa mnom stav o visokoškolskoj novinarskoj ili srodnoj kvalifikaciji kao nužnom uvjetu za zaposlenje na poslovima novinara. No mišljenja nam se ponajprije razlikuju u poimanju onoga što novinarstvo jest, tradicionalnom predmetu rasprave između znanosti i struke. Premda je stava da novinari trebaju imati akademsku naobrazbu, moj sugovornik novinarstvo prije svega vidi kao talent, zvanje i zanat koji se s vremenom, trudom, predanošću i adekvatnim mentorstvom može naučiti u novinarskoj redakciji.*

U Hrvatskoj se danas za novinara može obrazovati na osam preddiplomskih i šest diplomskih studijskih programa. Je li to iz perspektive struke dovoljno s obzirom na ekspandirajuću medijsku industriju u RH? Kako vidite tu ponudu?

Točno je da ima mnogo studija koji obrazuju novinare. Ali moj je stav, a i stav mojih kolega u HND-u, da novinarstvo nije klasična struka za koju je osnovni preduvjet završen studij koji obrazuje novinare. Ono je puno bogatije od sadržaja koje nudi fakultetska diploma. Naravno, to ne znači da mi ne poštujemo te studijske programe, ali kvantiteta obrazovnih programa ne garantira kvalitetu. Mislim da buduće novinare treba sadržajno više podučavati političkoj pismenosti jer je ona preduvjet medijske pismenosti o kojoj danas svi govore, no isto tako mislim da je puno važnije od organizacije skupa ili radionice medijske pismenosti poticati djecu da od najranije dobi imaju svoje školske novine, školski radio, školsku televiziju i učiti ih kritički promišljati. Mnogi mediji danas nemaju edukativnu ulogu, a ona je važna. Kad je prije više od sto godina Pulitzer osnivaio tabloide u SAD-u, to nisu bili oni klasični tabloidi o kojima mi danas razgovaramo, nego im je cilj bilo opismenjavanje širokih narodnih masa. Novine su tada imale ulogu kritičkog promišljanja, a danas imamo mnogo lakih sadržaja za razbibrigu. Ni HRT kao javni servis koji plaćaju svi građani Hrvatske nema edukativnu ulogu koju je nekad imao, što također vidim kao veliki problem. Uz to smo prije nekoliko godina imali aferu na Fakultetu političkih znanosti s kolegijem Istraživačko novinarstvo, kojemu se mijenjao status iz obveznog u izborni, čak su ga bili i uklonili. Isto tako, zgrožen sam time što se tamo više uči o odnosima s javnošću nego o novinarstvu jer je PR rak-rana ozbiljnog novinarstva. Kako je moguće da se na tom studiju uči sve što novinarstvo ne bi smjelo biti? To je kao da, na primjer, studiramo medicinu pa da slušamo kolegije iz alternativnog liječenja.

Očito je da sličan stav o novinarstvu imaju i medijska poduzeća, koja još uvijek novinarsku kvalifikaciju ne vide kao presudnu za rad na poslovima novinara unatoč tradiciji formalnog visokoškolskog obrazovanja novinara. Tomu svjedoči šarolika obrazovna struktura zaposlenih na poslovima novinara u hrvatskim medijima. Iako potpunih podataka nema, poznato je da se kao novinari mogu zaposliti oni sa završenom srednjom stručnom spremom, kao i oni koji su završili neku drugu, nenovinarsku ili srodnu visokoškolsku stručnu spremu. To je, ističu brojni znanstvenici već desetljećima, za struku neodrživo. Kakav je stav HND-a prema tome?

Potreba zapošljavanja onih koji su završili druge fakultete na poslovima novinara svjedoči o tome da je novinarstvo zanat jer je sadržaj kojim se ono bavi politički, društveni, ekonomski i svaki drugi koji obuhvaća sve ljudske djelatnosti, zbog čega je, prema mojemu mišljenju, u studijske programe potrebno staviti veći naglasak na političko i klasično znanje, dakle, povijest, sociologiju i komunikaciju. Ja sam, na primjer, završio povijest i zemljopis. Jedan od najboljih nagrađivanih istraživačkih novinara u Hrvatskoj, **Ilko Čimić**, kolega s *Indexa*, završio je, ako se ne varam, ekonomiju. I mnogi drugi najbolji novinari i novinarki nisu završili novinarski fakultet. I sad ja vas pitam, da ste vi urednik, biste li htjeli imati nekog takvog vrsnog reportera koji nije završio fakultet ili biste htjeli imati nekoga tko ga je završio? S tim da ja ne mislim da ljudi koji završe fakultet nisu stručni, na kraju krajeva i sam sam završio fakultet. Oni mogu steći puno znanja, ali mislim da je potpuno kriva poruka da pojedina osoba koja se želi baviti novinarstvom mora imati isključivo novinarsku diplomu. Službeni stav HND-a je da novinarstvo nije klasična struka te da za rad u novinarstvu, osim VSS-a, treba imati i puno drugih vještina i

znanja, a mi, naravno, podržavamo i potičemo da se novinari i novinarki što više i dodatno educiraju. Mislim da bi bilo loše ograničiti zaposlene u novinarstvu samo na one s fakultetski stečenom novinarskom diplomom, no se vremena mijenjaju. Nekad se, na primjer, na HTV-u moglo zaposliti i bez visoke stručne spreme.

Dolaskom **Mirka Galića** na mjesto glavnog ravnatelja HRT-a zapošljavaju se isključivo oni koji imaju visoku stručnu spremu.

Sjećam se jednog svog profesora s fakulteta koji je važnost visokoškolskog obrazovanja novinara naglašavao na način da ju je počesto, i u svojim radovima, ilustrirao komparacijom s nužnom visokoškolskom edukacijom doktora medicine. Uzmimo za primjer kirurga; vjerujem da nitko ne bi volio završiti pod nožem lažnoga kirurga koji nije završio fakultet medicine i potrebnu specijalizaciju. Na tom tragu, možemo se zapitati tko želi čitati, slušati, gledati što pišu novinari koji nemaju novinarsku kvalifikaciju, kakve priloge priređuju, jer je jasno da novinarstvo svakodnevno utječe na veliki broj ljudi. To nije struka koja je usmjerena na sebe, već je javna djelatnost.

Ali nije to isto. Što to znači, da bih lažni kirurg sada bio ja jer nisam završio novinarski fakultet? Nisu li to ustvari raznorazni huškački portali koji dobivaju potporu od države, a dokazano je da šire lažne vijesti? Nije ovdje riječ o agendi protiv visokoškolskog obrazovanja, ali činjenica je da u praksi rade novinari s različitim strukama. Mnogo je onih s diplomama s filozofskog fakulteta, što sve svjedoči da novinarstvo nije klasična struka. S druge strane, ja sam završio profesorski smjer i imao sam praksu u školi, ali nisam ostao u školi. Može netko biti najbolji student, ali ne znači da je rođen za profesora, pa tako ni za novinara.

Da, i ja mislim da u novinarstvu mogu i trebaju raditi novinari koji imaju i drugu struku jer se time povećava kvaliteta medijskog sadržaja, osnažuju i razvijaju specifični novinarski oblici, kao i različite vrste medija, ali znanost je dokazala važnost i nezamjenjivost visokoškolske novinarske kvalifikacije. Upravo s obzirom na specifičnost novinarskog posla, adekvatno obrazovan novinar bi zapravo bio onaj koji ima dvije kvalifikacije – novinarsku i još jednu po osobnoj preferenciji, čime bi se osigurala uža specijalnost novinara (npr. povijest umjetnosti, kroatistika, promet, informatika, glazba itd.). Slažete li se?

To bi bilo tako kada bi studijski programi koji obrazuju novinare bili adekvatni. Postavit ću vam kontrapitanje. Ja sam se petnaest godina bavio istraživanjem pravosuđa, politike, vojske. Koji je fakultet mene mogao obrazovati za istraživačko novinarstvo? Koji priprema novinare na prijetnje? Na to kako da se nose s uništavanjem svoje imovine? Nema tog fakulteta, na žalost, koji će vas podučiti o tome. Problem je, dakle, u obrazovnim programima. Iako je situacija bila gora prije, kad ste imali situaciju da su diplomirani novinari dolazili u redakcije bez imalo prethodnog iskustva u redakciji, i danas još uvijek mnogi fakulteti koji obrazuju novinare nemaju dovoljno praktične nastave iz televizije, radija i pisanog

novinarstva. S druge strane, ne mislim da će netko tko je završio strojarstvo, koje je jako težak studij, ili brodogradnju, imati neku ambiciju za rad u novinarstvu, iako ne isključujem i to.

Da, činjenica je da sadržaju studijskih programa koji obrazuju novinare u Hrvatskoj nedostaje cijeli niz različitih novinarskih kompetencija usmjerenih razvoju

demokratskog novinara i novinara aktivnog građanina (Vukić, 2017) kao, na primjer, ova o kojoj ste govorili – novinarska hrabrost. Upravo zbog toga smatram da bi se studijski programi trebali mijenjati u smjeru svekolike održivosti, prije svega profesionalne i akademske, a onda posljedično i društvene.

Ali to se ne radi. To znam i po tome kad sam imao praksu i kad su mi dolazili mladi studenti i studentice koje ne zanima informativa, njih zanima showbizz. Neki nisu znali razliku između upravnog i ustavnog suda, ne znaju trodiobu vlasti i to ih ne zanima. Kao da su zalutali u tu profesiju. Ili kad mi iskusniji novinar kaže da ne može slušati prepucavanje između predsjednika i premijera. Za mene su i takvi ljudi zalutali u profesiju. Pa nek' ratuju, što više ratuju bit će više materijala za medije.

Evo i vi ste u dosadašnjem razgovoru više puta spomenuli novinarstvo kao profesiju, no ono još uvijek nije regulirana profesija i u tom se smislu javnost dezinformira svaki put kad se o novinarstvu tako progovara. Kako bi se to ostvarilo, nedostaje mnogo toga. Trebalo bi novinarski rad u detalje propisati zakonom (postojeći Zakon o medijima nije dovoljan), standardizirati zanimanje, za temelj bi trebalo odrediti pripadajuće visokoškolske studije iz komunikacijskih znanosti kao obrazovnu kvalifikaciju, a za obavljanje novinarskog posla stjecanje stručne kvalifikacije (npr. određeno radno iskustvo – pripravništvo ili polaganje stručnog ispita) po uzoru na druge slične regulirane profesije. Uzmimo za primjer jednu od reguliranih profesija – odvjetništvo, koje je regulirano Ustavom RH, Zakonom o odvjetništvu itd. Član Hrvatske odvjetničke komore ne može biti osoba koja nije odvjetnik, a odvjetnik ne može postati onaj tko nije diplomirao na pravnom fakultetu i tko nije položio pravosudni ispit. To je jedan od niza primjera regulacije pojedine

struke. Iako se o regulaciji novinarske profesije do sada mnogo govorilo, zbog čega se nije postigao nikakav napredak u tom smislu? Ne bi li HND, osim države, trebao imati ključnu ulogu u tome?

Prvo, država čini sve da uništi profesiju novinarstva. Ja ne vidim ništa dobro što je država napravila za novinarstvo. Radimo u ozračju u kojem smo mi koji radimo u novinarstvu proglašeni neprijateljima, odnosno krivima za sve što se događa u državi. Mi živimo i radimo u ozračju gdje premijer naziva novinare plaćenicima i tijekom cijelog vremena na čelu Vlade odbija primiti predstavnike HND-a na sastanak, ne samo mene nego i mog prethodnika kolegu Lekovića. Mi se borimo za opstanak novinarske profesije, mi se borimo za promjenu medijskog zakonodavstva. Zakon o medijima već je gotovo punoljetan i obvezuje sve koji rade u medijima, a nema nikakvog regulatornog tijela koje nadzire njegovu provedbu zbog čega ga se i zaobilazi iz svih perspektiva.

U znanstvenim radovima koji se izravno ili neizravno bave novinarskim obrazovanjem te u onima koji analiziraju stanje našeg medijskog sustava i trendove u medijskoj industriji, opetovano se upućuje na stručne udruge kao na temeljne pokretače promjena i rješenja problema neadekvatno obrazovanih novinara koji rade u masovnim medijima. Naime, jasno je da se medijska industrija neće inicijalno zalagati za takve promjene kad je jeftinije i prikladnije zapošljavati mlade i neuke. Država tvrdi da prema postojećim zakonima nije moguće medijskim poduzećima nametnuti zapošljavanje novinara koji imaju završen studij koji obrazuje novinare. To zapravo znači da bi trebalo predložiti novi zakon ili novu inačicu staroga, npr. Zakona o medijima, kojim će se jasno propisati novinarstvo kao profesija. HND će

zasigurno sudjelovati u radnoj skupini za izmjenu Zakona o medijima koja se ovih dana okuplja. Je li moguće već sada predložiti izmjene/dopune u tom smislu?

Da, HND je pozvan u tu skupinu i zainteresirani smo, ali mislimo da bi prije donošenja izmjena tog zakona trebalo imati medijsku politiku koja bi prije svega detektirala sve probleme u medijima. Ovako gradimo kuću od krova, ne od temelja. Mi ne vidimo medijsku politiku. Vidimo da je Zakon o elektroničkim medijima u Saboru, da se govori o Zakonu o medijima, možda će danas-sutra doći na red Zakon o HRT-u. Prije toga je trebalo izraditi medijsku politiku na koju se onda nadograđuju zakoni. Ali sama promjena zakonodavstva ne znači nužno bolju situaciju za našu profesiju. Ona je važna, ali trebate stvoriti drugo ozračje. Ne možete imati situaciju u kojoj država najavljuje borbu protiv lažnih vijesti, a sama država, odnosno Vlada, kreira lažne vijesti više nego itko.

Što je konkretno HND napravio po pitanju regulacije novinarske profesije od početka 2021. do danas?

Mi imamo čestu komunikaciju s Ministarstvom kulture i medija i zainteresirani smo za promjenu medijskog zakonodavstva. Imamo svoju radnu grupu koja se unutar HND-a bavi zakonodavstvom koje ćemo predložiti Ministarstvu. Ali novinarstvo mora biti javno dobro, kao što ljudi imaju pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu i pravo na obrazovanje. Upravo su pandemija i potres pokazali koliko je novinarstvo važna profesija koja je, uz policajce, vatrogasce i medicinare, na prvoj crti. Pravodobna informacija u tim je trenucima bila zlata vrijedna. Mi se borimo za slobodu novinarske profesije. Novinarstvo ne može biti profesija u kojoj se novinarima svaki dan crtaju

mete na čelo dok aktualni premijer želi biti glavni urednik svih medija i dok se predsjednik države također neprimjereno obraća medijima kad, na primjer, artikulira neke svoje stavove prema vodstvu HRT-a pa se to spusti na najnižu razinu prema našim kolegicama i kolegama. A istovremeno se ne može amnestirati od odgovornosti svoje stranke koja je, dok je bio premijer, donijela Zakon o HRT-u, jedan grozomoran zakon koji je najviše naštetio HRT-u i svima nama koji smo ondje radili i onima koji sada ondje rade. I nečinjenje je stvar koju treba sankcionirati.

Kako onda vidite ideju stjecanja stručne novinarske kvalifikacije?

Kad govorimo o licenciranju, mislim da to u Hrvatskoj ne bi uspjelo jer živimo u zemlji u kojoj bi i **Bujanec** dobio licencu. Bi li licencu dobili i drugi najgori huškači iz *Hrvatskog tjednika*? Tko bi odlučivao o licencama? Tko je taj koji bi određivao tko je novinar? HND, Ministarstvo kulture i medija ili netko treći?

Ako uspoređujemo s drugim reguliranim profesijama i međunarodnom praksom, to bi bilo neovisno povjerenstvo koje bi se sastojalo od članova predstavnika različitih institucija, npr. društava novinara, sindikata novinara, medijskih poduzeća, novinara, ministarstva, znanstvenika, profesora itd.

Isto ono ministarstvo koje je prošle godine dalo novac za portal *priznajem.hr* koji širi lažne vijesti? Imali smo situaciju da se HND želi depozicionirati, odnosno staviti pod kontrolu osnivanjem nekih drugih društava, ali to nije uspjelo. To je isto kao kad se pokušava nametnuti Vijeće za medije. Sad ćemo mi kao djelovati zajedno – Hrvatsko novinarsko društvo, Hrvatski novinari i publicisti (HNIP) i Hrvatsko društvo katoličkih

novinara, na primjer. Tko je HNIP? Jedna fantomska novinarska organizacija. Mi okupljamo dvije tisuće članova, a oni okupljaju koliko i kakvih ljudi? Mislim, ovdje nije stvar lijevih i desnih. Stvar je u tome tko se bavi novinarskom profesijom, a tko ne. Jedina novinarska organizacija koja se sustavno bavi borbom za profesiju i koja postoji od 1910. je Hrvatsko novinarsko društvo. Na kraju krajeva, veliki novinarski prosvjed iz 2019. pokazao je da je HND stožerna institucija obrane novinarstva u Hrvatskoj, a to su stvari koje se, nažalost, ne uče na fakultetima novinarstva.

Zasigurno bi za početak bilo korisno imati sveobuhvatne podatke o obrazovnoj strukturi zaposlenih na poslovima novinara. Slažete li se? Može li inicijativa za takvo istraživanje krenuti od HND-a?

Kolegica **Iva Borković**, kao delegatkinja HND-a u Državnom zavodu za statistiku RH, predložila je da Zavod izradi Registar medija, odnosno da se skupe svi podaci o broju novinara, o dobi, obrazovanju i ostalim podacima medijskih poduzeća u RH. To je, nažalost, odbijeno s objašnjenjem da nemaju sredstava. Tako da i dalje ostajemo na istome. Ne postoji institucija u Hrvatskoj koja ima sve podatke o medijima u Hrvatskoj. Neke od tih podataka ima Hrvatska gospodarska komora, ali oni nemaju ni potpune ni ažurirane podatke.

Ali to bi mogla biti inicijativa bilo koje institucije.

Mogla bi. Na kraju krajeva, to bi moglo napraviti i Ministarstvo kulture i medija, pogotovo sad kad u svom nazivu imaju i riječ mediji.

Mogla bi to biti i inicijativa pojedinca, znanstvenika. Na primjer, kad bih ja htjela provesti takvo istraživanje kojim bi se utvrdila obrazovna struktura svih zaposlenih na poslovima novinara u RH, bi li mi HND mogao pomoći u provođenju takva istraživanja?

Teoretski, da. Prije svega, možemo vam ustupiti podatke o obrazovnoj strukturi članstva HND-a. No nije li puno veći broj ukupno zaposlenih novinara u odnosu na broj članova HND-a? Premda zastario, posljednji podatak Hrvatskog zavoda za statistiku iz 2011. godine kaže da je u novinarstvu radilo 3852 novinara i novinarki (Rad u medijima, 2015). Ne mislim da ih je mnogo više. To je bilo prije kriza. Mi se još uvijek nismo oporavili od one velike krize iz 2008. pa 2010., a sad je tu još i pandemija. Bit će nešto slično, možda ih je sve skupa tri, tri i pol tisuće. Kriza je svoje napravila, dosta ljudi je ostalo bez posla, dosta ih se odselilo iz Hrvatske. Na kraju krajeva, to vidimo i prema popisu naših članova. Neki više nisu članovi upravo zato jer su se prestali baviti novinarstvom ili su odselili. Redakcije se smanjuju.

Nastavno na to, kakva je najnovija situacija što se tiče obrazovne strukture članova HND-a?

Podaci od kraja 2020. godine pokazuju da imamo ukupno 1967 članica i članova sa sljedećom obrazovnom strukturom: 23 doktora znanosti, 42 magistra znanosti, 1168 s visokom stručnom spremom, 11 s višom stručnom spremom, 622 sa srednjom stručnom spremom i jednog člana neodgovarajućeg obrazovanja. Članovi su

organizirani u 38 ogranaka, imamo i županijska vijeća i 10 zborova i djelujemo u cijeloj Hrvatskoj.

A bi li možda Hrvatsko novinarsko društvo moglo postaviti kao uvjet za prihvaćanje u članstvo i stečenu novinarsku ili srodnu kvalifikaciju?

Teoretski bi. Ali to bi trebalo postati dio novog statuta, što znači da bi ga skupština trebala usvojiti. Mi ionako planiramo donijeti izmjene, ali što bismo onda s članovima koji nemaju visokoškolsku novinarsku spremu? Ne bismo smjeli izgubiti članstvo radi toga. Taj bi se pristup mogao implementirati eventualno za nove članove.

HND se, uz Sindikat novinara Hrvatske, brine i o pravima novinara. Prije nekoliko godina pokrenuti su pregovori s više dionika povezanih s medijskim sustavom o nacionalnom kolektivnom ugovoru za novinare i medijske radnike što se, međutim, zbog velikog animoziteta među dionicima i različitih pristupa medijskom poslovanju nije realiziralo. To što tek nekoliko medijskih poduzeća danas ima kolektivne ugovore kojima se propisuju prava i obveze između radnika i medijskih poslodavaca govori mnogo o odnosu medijskih poduzeća i novinarske struke. Je li se nastavilo s inicijativom izrade nacionalnog kolektivnog ugovora?

Time se primarno bavi Sindikat novinara Hrvatske. To je njihova temeljna djelatnost, kao što su npr. tužbe protiv novinara naša. Naravno, i jedni i drugi smo tu da zastupamo interese i prava svojih kolegica i kolega.

Ni ti kolektivni ugovori pojedinih medija i nacrt nacionalnog, međutim, ne donose stavku o zapošljavanju visokoškolski kvalificiranih novinara u medijima. Slažete li se

da bi baš nacionalni kolektivni ugovor mogao biti jedan od instrumenata osiguravanja takva uvjeta zapošljavanja? Naime, nije dobro za razvoj novinarstva kao regulirane profesije da medijska poduzeća regrutiraju i honorarno zapošljavaju studente raznih preddiplomskih/diplomskih studija koji potom aktivno pišu o važnim temama, na primjer o politici, i na taj način izravno sudjeluju u stvaranju javnog mišljenja.

Možemo se složiti da je to nakaradno. Prije svega nije dobro da neke medijske kuće zapošljavaju studente za neki sitniš i da ih raubaju, što bi se reklo, i onda ih zamijene drugima. Takvu praksu treba dokinuti. Ne da podcjenjujem nečije znanje, ali da bi uopće pisao, moraš proći neku obuku. Na kraju krajeva, kad sam došao na HRT, nisam odmah radio za Dnevnik, već sam bio u redakciji Zagrebačke panorame i ondje učio. Naravno da bi bilo dobro da postoji kolektivni ugovor koji bi štitiio novinare i druge medijske djelatnike na više razina, a onda i da uvjet zapošljavanja bude visoka stručna sprema.

Mislite visokoškolska novinarska kvalifikacija?

Hm. To će ostati vječno pitanje. Ipak, potvrdno ću odgovoriti na vaše pitanje.

U suprotnome, možemo se zapitati čemu onda studijski programi koji obrazuju novinare? Trebaju li nam, ako se ni na kojoj razini neće uvjetovati za rad u novinarstvu?

Trebaju, ali ne bih uskratio mogućnost da se u novinarstvu zaposli netko s drugih fakulteta. Sjajna stvar je, na primjer, da postoji Studentska tele

vizija i da postoje profesori poput kolegice **Tene Perešin** na FPZ- u, koja je odgojila i podučila na desetke sjajnih studenata novinarstva, kasnije jako dobrih novinara i novinarki. Inače, kad govorimo o studentima, ovim putem želim istaknuti i studentski portal *Global*. Dobri su. Naravno da ću to uvijek podržati. Ali ponavljam, ne bih uskratio mogućnost da se u ovoj profesiji zaposli netko s drugih fakulteta.

Ne bih ni ja. Ali bih uvjetovala da taj završi još i studij koji obrazuje novinare.

Ali zašto bi bio diskvalificiran onaj tko je npr. završio filozofski i ima društveno-humanističko obrazovanje?

Ne bi kada bi imao i novinarsku kvalifikaciju i kompetencije koje može steći isključivo na studijskim programima koji obrazuju novinare.

Ako netko hoće pisati za novine, on bi, kako kažete, trebao ići na fakultet za novinara. Nisam protiv formalnog obrazovanja, ali za te tri godine ili više on isto tako nauči pisati i u redakciji. Međutim, za to treba raditi s ljudima kao što, na primjer, HRT ima svoju akademiju za dodatno obrazovanje gdje svi zaposleni mogu naučiti nove vještine od stručnjaka. Isto tako sam, s druge strane, na javnom servisu svjedočio tomu da se s ljudima ne radi jer neki su, sad ću karikirati, u petak došli na televiziju, a u ponedjeljak su se javljali za Dnevnik. A na primjer, u televizijskom novinarstvu, nije to baš tako jednostavno jer ovisiš o snimatelju, tonskom snimatelju i montažeru, o čitavom nizu ljudi. To je sve jedan zajednički projekt i treba ga dobro svladati.

Možemo, dakle, pitanje višeškolskog obrazovanja novinara staviti i u kontekst kvalitete i vjerodostojnosti aktualnog medijskog sadržaja.

Možemo govoriti o nekom trendu pada kvalitete novinarstva, ali ne bih rekao da se sad cijela profesija urušila jer imamo još nekoliko oaza kritičkog ozbiljnog novinarstva. A taj pad ima mnogo razloga zato što poslodavci danas smanjuju broj ljudi i žele da jedan čovjek radi deset poslova. S druge strane, imamo poplavu portala koji nisu regulirani. Ne znači da je netko tko osnuje portal i počne pisati – novinar. Vremena se mijenjaju, danas je informacija sve brža i treba se prilagođavati, trebaju i dodatne edukacije. Ne kažem da kvaliteta u nekim segmentima nije pala, ali najbolji novinari koji su znali raditi svoj posao i dalje ga jednako dobro rade. Kao što se kolega **Ante Tomić** našalio kad je rekao da je jedina institucija koja funkcionira u pet slavonskih županija kolega Drago Hedl. On radi posao pravosuđa i posao drugih institucija svojim reportažama. Ljudi mu vjeruju. Općenito, novinarskih propusta ima. Na kraju krajeva, i mi imamo samoregulatorno tijelo Novinarsko vijeće časti koje prima dosta pritužbi i na rad novinara. Krše li novinari kodeks časti? Krše. S druge strane ima dosta PR-a, ima dosta utjecaja politike, bombastičnih naslova, ima svega. A kvaliteta je na javnom servisu katastrofalna. Oni će reći da ja to govorim jer imam s njima spor, ali ne. Govorim to jer javnost treba znati pravo stanje jer HRT svi plaćamo. Ljudi koji znaju ondje su marginalizirani, a dovedeni su neki koji očito nisu dorasli tim zadaćama, kako uredničkim tako i novinarskim. Na kraju krajeva, vratit ću se na činjenicu o kojoj smo maloprije razgovarali: u medijima se zapošljavaju mladi i neobrazovani ljudi, studenti bez imalo iskustva, pa naravno da se onda oni koji čitaju, gledaju, slušaju medijske sadržaje pitaju u što se novinarstvo pretvorilo. No ne bih nipošto želio da se stekne dojam kako su krivci mladi ljudi. Oni nisu krivi. To nipošto,

jer uzroci su puno dublji i odgovornost je i na onima koji vode medijske kuće. A što se mladih kolegica i kolega tiče, upoznao sam mnoge koji su sjajni, obrazovani i još su postali i članovi HND-a, i baš zbog toga imam vjeru u budućnost novinarske profesije.

Iz svega ovoga se vidi da je pitanje visokoškolskog obrazovanja novinara u medijskoj praksi zapravo iznimno složena problematika.

Tako je. Pritisci su naprosto veliki, pogotovo u lokalnim medijima gdje ima problema s lokalnim šerifima, radna prava su skućena, dosta ima prekarnog rada, od ljudi se traži da rade dvadeset poslova u isto vrijeme i da budu raspoloživi cijele dane, svega ima. I kad se tako radi, naravno da se mogu dogoditi greške i propusti. Nije to pitanje samo novinara, urednički kadar je loš. Imamo redakcijske statute koji garantiraju neku autonomiju, a koji se ne poštuju. Brojni glavni urednici postali su produžene ruke vlasnika. Ne bi se smjelo dogoditi da npr. *Novi list* već godinama ima vršitelja dužnosti glavnog urednika i još k tome osobu koja uopće nije završila fakultet i fotograf je. Nemam ništa protiv fotografa, fotografija je važan segment novinarstva, ali on je tamo oktroiran. Mi smo na to upozoravali i resorno ministarstvo više puta, ali to se ignorira radi politike. Slično su uništeni i *Glas Slavonije* i *Glas Istre*, koji su danas daleko od onoga što su nekad bili. I zašto se onda pitamo zbog čega su mnogi odlični novinari otišli. Zadnji slučaj s kolegicama i kolegama iz *Glasa Istre* puno govori o tome gdje živimo i radimo.

Kakva je suradnja HND-a i visokoškolskih institucija koje obrazuju novinare?

Dobra, imamo suradnju s mnogim institucijama koje obrazuju novinare, npr. s Fakultetom za političke znanosti, Sveučilištem VERN. Mi smo j

edan od organizatora Fra Ma Fu festivala novinarske reportaže u Daruvaru, na koji svake godine dođu i studenti s VERN-a u suradnji sa **Zlatkom Herljevićem**, na primjer, koji slušaju predavanja, sudjeluju na radionicama i susreću se s vrsnim novinarima-autorima. Isto tako, studenti sa svojim nastavnicima dolaze u Novinarski dom u studijski posjet, sad manje za vrijeme pandemije. A i mi iz HND-a odlazimo držati predavanja, na primjer ja sam imao na Fakultetu hrvatskih studija predavanje o novinarstvu, a i mnogi moji kolege i kolegice imaju slična iskustva.

HND tradicionalno ima važnu ulogu i u dodatnom stručnom obrazovanju organiziranjem različitih radionica za novinare početnike i već zaposlene novinare na koje je odaziv uvijek bio dobar. Radite li i vi u svom mandatu na tome?

HND je organizirao mnogo radionica prije pandemije gdje smo surađivali s brojnim organizacijama koje nisu direktno povezane s novinarskom strukom, na primjer sa Zagrebačkim psihološkim društvom i Hrvatskom komorom socijalnih radnika. Kod nas je gostovao i predsjednik Europske federacije novinara koji je govorio o radnim pravima, kolektivnim ugovorima, izvještavanju. Imali smo i obuku kolegica i kolega koji su u Društvu za zaštitu novinarskih autorskih prava (DZNAP), što je naša partnerska organizacija i u kojoj su i članovi HND-a. Prošle godine, kada smo mislili obilježiti 110 godina rada Društva raznim predavanjima i radionicama diljem Hrvatske, pandemija nas je, nažalost, zaustavila. Kad se stanje normalizira, ponovno ćemo održati radionice istraživačkog novinarstva, pojačat ćemo suradnju s fakultetima i drugim institucijama diljem Hrvatske. Isto tako, organizirat ćemo predstavljanja u cijeloj Hrvatskoj na kojima će se javnost moći upoznati s novinarima čije radove svakodnevno čita, gleda, sluša.

Čime bismo mogli zaključiti ovaj razgovor o akademskom obrazovanju novinara?

Hrvatsko novinarsko društvo podržava doškolovanje novinara. Kakva bismo mi bili organizacija da kažemo da smo protiv? Ja u to vjerujem. Isto tako, cjeloživotno obrazovanje je nešto što svima koji rade u medijima treba biti normalno. Prošla su vremena kad je netko završio neki fakultet i više mu nisu trebale dodatne vještine. Danas se stvari mijenjaju tako velikom brzinom da je pitanje što će biti za pet godina, kako će novinarska profesija tada izgledati. S druge strane, stava sam da građani-novinari nikada neće moći nadomjestiti profesionalno novinarstvo i ono će uvijek postojati u nekom obliku. Ali smatram da bi na fakultetima koji obrazuju novinare trebalo unijeti promjene, usmjeriti ih podučavanju kritičkog promišljanja, da bi u studijskim programima istraživačko novinarstvo trebalo biti zastupljenije i da bi trebalo biti manje sadržaja o PR-u, koji je novinarstvu prirodni neprijatelj. Na kraju, kvalitetno kritičko i istraživačko novinarstvo mora biti interes države jer bez toga nema demokratskog društva.

Izvori:

Milat, A. i sur. (2015). Nacionalni izvještaj o medijima, Radni materijali za raspravu o medijskoj politici Republike Hrvatske 2015–2020. Radni materijal 1. Rad u medijima. Ministarstvo kulture RH. Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/Izvjestaj%20-%20Radni%20materijal%201%20-%20Rad%20u%20medijima.pdf>

Vukić, T. (2017). Od novinara do novinarstva – Studija novinarskih vještina. Pula-Zagreb: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Golden marketing-Tehnička knjiga.

Lektorirala: Majda Čolak, prof. Prilog je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije u okviru “Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara”, aktivnosti pridružene međunarodnom znanstvenom institucionalnom projektu “Visokoškolsko obrazovanje novinara u digitalnom okruženju” Fakulteta za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

“

Prilog je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije u okviru “Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara”, aktivnosti pridružene međunarodnom znanstvenom institucionalnom projektu “Visokoškolsko obrazovanje novinara u digitalnom okruženju” Fakulteta za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

[cjeloživotno obrazovanje](#) [HND](#) [novinarske slobode](#)

Tijana Vukić

POVEZANI ČLANCI
